

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060108

DOM
2018-10-08
Stockholm

Mål nr
M 2040-18

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2018-02-06 i mål nr M 6972-17, se bilaga A

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun

Motpart

SE

SAKEN

Årlig rapportering för enskilt avlopp på fastigheten XX

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 1436509

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00–16:30
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen i första hand ska undanröja mark- och miljödomstolens dom och fastställa nämndens föreläggande. I andra hand har nämnden yrkat att föreläggandet ska ändras så att rapportering ska ske vartannat år eller med ett annat lämpligt tidsintervall.

SE har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Miljö- och byggnadsnämnden i Enköpings kommun har i allt väsentligt vidhållit vad som anförts i tidigare instanser.

REMISSYTTRANDE I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har i remissyttrande i huvudsak angett följande: Det behöver finnas skäl i det enskilda fallet för att löpande begära in uppgifter om egenkontrollen. Det är rimligt att begära in redovisning av utförd egenkontroll de första åren som avloppsanläggningen är i drift för att ge tillsynsmyndigheten en uppfattning om anläggningens funktion och risken för olägenheter på grund av bristande skötsel. Tillståndsplikten för små avloppsanläggningar enligt 13 § förordningen (1988:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd har sin grund i 9 kap. 7 § miljöbalken. Egenkontrollsansvaret regleras i 26 kap. 19 § och kan sägas vara en precisering av den omvända bevisbördan i 2 kap. 1 § samt kunskapskravet i 2 kap. 2 § miljöbalken. Om det behövs för tillsynen får tillsynsmyndigheten begära in uppgifter om bland annat egenkontrollen enligt 26 kap. 21 § miljöbalken. Granskning av egenkontrollen är ett effektivt sätt att utföra tillsyn eftersom möjligheterna att kontrollera ett minireningsverks funktion i fält är tidkrävande och begränsade. Tillsynen bör dock vara riskbaserad, vilket stöds av Naturvårdsverkets allmänna råd om tillsyn (NFS 2001:3). Uppgifter om utsläppspunktens känslighet ur miljö- och hälsoskyddssynpunkt, anläggningens robusthet och hur egenkontrollen sköts tidigare år kan

ligga till grund för bedömningen om egenkontrollen ska begäras in regelbundet eller som stickprov. Om riskerna bedöms som stora är det motiverat att löpande kräva in resultatet av egenkontrollen. Att generellt begära in egenkontrollsdokumentation löpande utan att det finns ett behov av granskning i det enskilda fallet är dock inte förenligt med 26 kap. 21 § eller kravet på proportionalitet enligt 26 kap. 9 § miljöbalken.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Mark- och miljööverdomstolen, som beaktat även vad HaV angett, instämmer i de skäl mark- och miljödomstolen anfört. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit f.d. hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist, hovrättsrådet Hans Nyman, referent, tekniska rådet Mikael Schultz och hovrättsrådet Ralf Järtelius.

Föredragande har varit Christopher Jakobsson.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2018-02-06
meddelad i
Nacka strand

Mål nr M 6972-17

PARTER

Klagande

Miljö- och byggnadsförvaltningen i Enköpings kommun

Motpart

SE

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Uppsala läns beslut 2017-11-06 i ärende nr 505-5016-17, se bilaga 1

SAKEN

Årlig rapportering för enskilt avlopp på fastigheten XX

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

Dok.Id 527080

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 1104 131 26 Nacka strand	Augustendalsvägen 20	08-561 656 40 E-post: mmd.nacka.avdelning4@dom.se www.nackatingsratt.domstol.se	08-561 657 99	måndag – fredag 08:00–16:30

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsförvaltningen i Enköpings kommun (nämnden) beslutade den 13 juli 2017 att förelägga fastighetsägaren SE att senast den 31 december varje år lämna in egenkontrollsdokumentation för minireningsverket Uponor Clean 1 på fastigheten XX i Enköpings kommun. I beslutet förordnades även om handläggningsavgift.

SE överklagade nämndens beslut till Länsstyrelsen i Uppsala län (länsstyrelsen), som den 6 november 2017 beslutade att ändra det överklagade beslutet på så sätt att rapportering ska lämnas in senast den 31 december 2017 men inte årligen efter det.

Nämnden har nu överklagat länsstyrelsens beslut.

YRKANDEN M.M.

Nämnden yrkar i första hand att länsstyrelsens beslut ska undanröjas och nämndens beslut fastställas. I andra hand yrkar nämnden att förläggandet ska ändras på så sätt att rapporteringen ska ske vartannat år eller med annat lämpligt tidsintervall.

Till stöd för sin talan har nämnden anfört bl.a. följande. I tillståndet för minireningsverket från år 2010 finns villkor om att det ska finnas ett serviceavtal samt att minireningsverket ska skötas enligt tillverkarens anvisningar. Att minireningsverk kräver regelbunden skötsel och service för att bibehålla reningsfunktionen är väl känt. Det räcker inte med enstaka punktinsatser. I Havs- och vattenmyndighetens allmänna råd (HVMFS 2016:17) om små avloppsanläggningar för hushållsspillvatten framgår att en journal bör upprättas av leverantören och hållas aktuell av fastighetsägaren. Drift- och underhållsinstruktioner och journalföring bör förvaras på fastigheten och kunna visas upp för tillsynsmyndigheten vid begäran.

Länsstyrelsen har inte framfört några synpunkter eller invändningar mot att verksamhetsutövaren bör dokumentera sin egenkontroll. Nämnden anser det därför klarlagt att verksamhetsutövaren har ett ansvar för att dokumentera den

egenkontroll och service som görs och att det krävs regelbundenhet i uppföljningen av egenkontrollen. Detta kan ske, antingen a) genom föreläggande om löpande rapportering av egenkontrollsdokumentationen, b) genom återkommande förelägganden om rapportering av egenkontrollsdokumentation eller c) genom återkommande inspektioner på plats. Nämnden bedömer att det första alternativet är att föredra då det på ett tidseffektivt sätt ger möjlighet att kontrollera att minireningsverken i kommunen får den grundläggande skötsel det behöver eller inte, utan att vara alltför ingripande i det enskilda fallet. Det första alternativet är också det alternativ som ger den minsta tillsynsavgiften för verksamhetsutövaren.

Att årligen skicka in en kopia av denna dokumentation, som redan förväntas vara uppdaterad och tillgänglig på fastigheten, till tillsynsmyndigheten borde inte ta mer än som mest 30 minuter per gång. Nämnden kan på så sätt välja att i första hand göra en inspektion på plats i de fall den inlämnade egenkontrollen har brister eller inte har lämnats in.

Nämnden instämmer inte i länsstyrelsens bedömning att tillsynsmyndigheten bör begära in rapportering från verksamhetsutövaren i samband med en inspektion. Att begära in och granska denna rapportering är en tillsynsinsats som inte regelmässigt måste kombineras med ett besök på plats.

Nämnden har för avsikt att årligen granska den inlämnade rapporteringen och svara verksamhetsutövaren. För detta får verksamhetsutövaren betala en årlig avgift motsvarande en halvtimmes handläggningstid, enligt den av kommunfullmäktige beslutade taxan.

Nämnden bedömer att ett föreläggande om årlig rapportering av egenkontrollsdokumentationen uppfyller kraven i 7 § förvaltningslagen (1986:223), FL, om att varje ärende där enskild är part ska handläggas så enkelt, snabbt och billigt som möjligt utan att säkerheten eftersätts. Det andra alternativt, att nämnden med något eller några års mellanrum förelägger verksamhetsutövaren att skicka in egenkontrollsdokumentation blir sannolikt dyrare för verksamhetsutövaren i och

med den ökade handläggningstiden. Även det tredje alternativet, med inspektion exempelvis vart femte år, leder till större kostnader över tid för de verksamhetsutövare som sköter sin egenkontroll. Det kan också leda till att det dröjer flera år innan nämnden upptäcker eventuella allvarliga brister i egenkontrollen.

Länsstyrelsen nämner i sitt beslut bristande egenkontroll som en faktor som kan motivera löpande egenrapportering. Flera olika rapporter visar att det är vanligt med bristande egenkontroll för minireningsverk. Det har inte framkommit något som tyder på att minireningsverksägare i Enköpings kommun skulle ha bättre egenkontroll än i andra kommuner. Det kan därmed antas att det finns risk för bristande egenkontroll både för minireningsverk generellt i Enköpings kommun och för SE minireningsverk. Det är därför motiverat att kräva en löpande rapportering av egenkontrollen.

Länsstyrelsen skriver vidare att målet med att begära in en löpande rapportering bör vara att få igång en tillfredsställande egenkontroll så att verksamhetsutövaren kan övergå till avvikelserapportering. Minireningsverk kan inte fullt ut jämföras med yrkesmässiga verksamhetsutövare. Nämnden anser det inte rimligt att anta att SE eller minireningsverksägare i allmänhet kan övergå till avvikelserapportering. Det krävs en högre kunskapsnivå än vad vanliga privatpersoner kan antas ha för att veta när det ska göras en driftstörningsanmälan till tillsynsmyndigheten. Yrkesmässiga verksamhetsutövare har andra förutsättningar att leva upp till kraven än en vanlig privatperson. Utan den skötsel som sker mellan servicebesöken är risken stor att minireningsverk inte når upp till den reningsnivå som angetts i tillståndsansökan. Länsstyrelsen skriver i sitt beslut att tillsynen bör bedrivas så att den stärker verksamhetsutövarens egen förmåga att uppfylla sitt ansvar. Nämnden gör bedömningen att när det gäller en vanlig privatperson som SE kommer föreläggandet om löpande rapportering av egenkontrollen att fungera just som en motivation och stöd för att öka det egna ansvaret.

Avslutningsvis anser nämnden att det har gjorts en tillräcklig rimlighetsavvägning enligt 2 kap. 7 § och 26 kap. 9 § MB. Det aktuella föreläggandet är inte mer

ingripande än nödvändigt för verksamhetsutövaren och nyttan av den årliga rapporteringen bedöms stå i proportion till kostnaden.

DOMSKÄL

Tillämpliga bestämmelser framgår av länsstyrelsens beslut.

Inledningsvis noteras att det endast är nämnden som har överklagat länsstyrelsens beslut. Länsstyrelsen har som skäl för sitt beslut huvudsakligen anfört att det endast är motiverat att förelägga fastighetsägaren att lämna rapportering för år 2017. Däremot anser länsstyrelsen att ett föreläggande om löpande rapportering varje år inte är motiverat. Fråga i målet är om det funnits fog för nämnden att förelägga SE som fastighetsägare att årligen lämna in rapportering av egenkontrollen för minireningsverk på fastigheten XX. Vad som i övrigt prövats genom länsstyrelsens beslut omfattas inte av domstolens prövning.

Nämnden har som skäl för att förelägga SE om årlig rapportering bl.a. anfört att det kan antas att det i allmänhet är vanligt med bristande egenkontroll för minireningsverk, att det inte är rimligt att anta att minireningsverksägare har den kunskapsnivå som krävs för avvikelserapportering och att det därför finns en risk för bristande egenkontroll även i SE fall.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

Förutsättningarna för tillsynsmyndigheten att förelägga en verksamhetsutövare eller fastighetsägare om årlig rapportering av egenkontrollen är tydligt beskrivna i länsstyrelsens beslut, se bilaga 1. Såsom länsstyrelsen framhållit är en grundläggande princip vid tillsynen att mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet inte får tillgripas. Därutöver kan följande tilläggas.

Naturvårdsverkets allmänna råd om tillsyn (NFS 2001:3) är inte bindande men kan fungera som vägledning vid bedömning av tillsynen enligt MB. Av de allmänna råden framgår bl.a. tillsynen i första hand bör bedrivas genom inspektioner. Om ett

föreläggande inte behövs bör tillsynsmyndigheten avstå från att ingripa på det sättet. Exempelvis bör en verksamhetsutövare inte föreläggas att fortlöpande bedriva egenkontroll på ett visst sätt utan att brister har konstaterats. Detsamma bör gälla om det saknas anledning att anta att åtgärder inte kommer att vidtas eller fullföljas (NFS 2001:3 s. 4 och 7).

Mark- och miljödomstolen erinrar om att det vid prövningen av tillsynsåtgärder ska göras en individuell bedömning i varje enskilt fall. Såvitt framgår har nämnden inte grundat sitt föreläggande på att några faktiska brister i SE egenkontrolls-ansvar har konstaterats. Det har inte heller i övrigt framkommit någon anledning att anta att hon inte kommer att uppfylla de skyldigheter som åligger henne enligt miljöbalken. Vad nämnden anfört utgör inte tillräckliga skäl att förelägga fastighetsägaren om årlig rapportering. Vad nämnden anfört om att årlig rapportering är mindre betungande för den enskilda och mer tids- och kostnadseffektivt för tillsynsmyndigheten medför inte någon annan bedömning. Inte heller rapportering vartannat år eller med annat återkommande, på förhand bestämt, tidsintervall framstår som motiverat. Även i övrigt instämmer mark- och miljödomstolen i länsstyrelsens beslut. Nämndens överklagande ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se [bilaga 2](#) (DV 427)

Överklagande senast den 27 februari 2018.

Bjarne Karlström

Ulrika Haapaniemi

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Bjarne Karlström, ordförande, och tekniska rådet Ulrika Haapaniemi. Föredragande har varit beredningsjuristen Sanna Keivanlo.